

TARTALOM

Előszó	4	Műanyagok és környezetvédelem, avagy a politejsav nagyszerűsége	72
MI HAJTJA AZ AUTÓT?		Fémek	74
Szénhidrogének	6	Házak és vázak	76
A kőolaj	9	Projektfeladat	78
A benzín	12	SZÉPSÉG ÉS TISZTASÁG	
Még jobb benzint!	17	Működik a kémia?	80
Összefoglalás – Projektfeladat	20	A tiszta ruha titka	83
ÉLELMEINK KÉMIÁJA		A szép bőr titka	86
A kenyér	22	Barnuljunk le! (Vagy ne.)	88
Gáz a kenyérben	25	Projektfeladat	90
Fehérjék	27	INFORMÁCIÓ: KÓDOK ÉS ÜZENETEK	
Fehérjék oldatban	29	Az elsődleges	92
Zsírok és olajok	31	$C_{31}H_{48}S_{50}O_{47}H_{80}H_{440}N_{79}O_{66}P_{90}N_{125}O_{94}O_{251}P_{88}O_{89}O_{72}P_{306}O_{98}S_{36}O_{716}$	95
Olajból zsírt	35	Amikor a sejtek beszélgetnek	100
Még egyszer az erjedésről	38	Projektfeladat	102
Miért eszünk?	41	MÉRGEK ÉS ORVOSSÁGOK	
Hogy élvezzük is az evést!		A gyógynövényektől a gyógyszerekig	104
Ízek, színek, illatok, állagok	45	Hatások és mellékhatások	108
Tartósítás	50	Mérgek	111
Összefoglalás – Projektfeladat	53	Mindennapi mérgeink	113
ANYAGOK ÉS SZERKEZETEK		Projektfeladat	116
A sokoldalú agyag	56	A TUDOMÁNY	
Kőkemény	58	Tudományos elméletek	118
A cellulóz	61	Tévedések a tudományban	120
Mit veszünk magunkra?	64	Projektfeladat	124
Műanyagok	66		
Még több műanyag	69		

ELŐSZÓ

Kedves Tanulói!

Felejtsd el öt percre, kérlek, hogy egy kémiatankönyvet tartasz a kezvedben!

Tudtad, hogy a világon évente több millió embernek adják be injekció formájában a létező leghatásosabb mérget? Érdekel, hogy miért? És hogy mi köze van ennek a kolbászhoz?

Szeretnéd megérteni, hogy a lisztből és a vízből hogyan lesz kenyér? Jó, értem én, hogy a kenyér akkor is finom, ha nem ismerjük a készítése során lejátszódó folyamatokat, de szerintem jó érzés tisztában lenni ilyen hétköznapi folyamatok tudományos magyarázatával.

Miért nem barnul meg a citromlével lelocsolt alma? Hogyan készül a bor és a pezsgő? Mérgező-e a D-vitamin és a víz? Mitől piros a görögdinnye? Miből készül az áttetsző harisnya? Létezik-e az illat, aminek a nők (vagy a férfiak) nem tudnak ellenállni? Hogyan örököljük édesanyánk szép szemét? Hogyan hatnak a potencianövelő szerek?

Megannyi izgalmas kérdés! És ez csak rövidke ízelítő abból a rengeteg, hétköznapijainkat is érintő problémából, amivel találkozol majd ebben a könyvben. A válaszokat pedig a kémia adja meg. Kémiát tanulni tehát nem más, mint megérteni a körülöttünk zajló folyamatokat, jelenségeket. Kémiát tanulni izgalmas.

Kémiát tanulni nemcsak izgalmas, hanem hasznos is. Ha elolvasod a könyvet, megtudod például, hogy érdemes-e méregteleníteni a szervezetedet, hogy mire figyelj, amikor elolvasod egy csokimikulás címkéjét, hogy káros-e a koleszterin, vagy éppen azt, hogyan csinálj tökéletes főtt tojást.

De nem akarom elhítenni veled, hogy kémiát tanulni mindig könnyű is. Nem az. Sokszor kell majd megtornáztatnod az agyad ahhoz, hogy valamit tényleg megérts. Hidd el, éppúgy megéri, mint a jó alakért, a szép bőrért vagy az izmos testért megdolgozni. (Ez utóbbiakról szintén sokat olvashatsz és tanulhatsz majd. Mondom én, hogy jó dolog a kémia.)

Van néhány jó tanácsom, hogy miként használd ezt a könyvet. Először is tudnod kell, hogy a könyv sosem

válaszol, ha kérdezed. A kémiatanárod viszont igen. Figyelj oda rá az órán, és tedd fel neki a kérdéseidet! Mindent el fog magyarázni, amit nem értesz.

Másodsor: soha ne add fel! Van, amit nem könnyű megérteni, tényleg. De képes vagy rá. És nincs annál jobb érzés, mint amikor sikerül.

A tankönyv szövege többféleképpen van tagolva. Miközben olvasod, találkozni fogsz közbeszúrt kérdésekkel. Azt javaslom, ezeknél állj meg, és próbálj válaszolni rájuk. Még akkor is, ha nem megy azonnal. Ugyanis ezeket arra szántam, hogy könnyebb legyen megérteni a továbbiakat.

Sok szövegrészt találsz majd kék háttérrel.

Ezeket az olvasmányokat mindenképpen olvasd el! Bennük sok kiegészítő információ, érdekesség található, amelyek egyrészt hasznosak lesznek, másrészt sokszor szórakoztatóak. Tanulás közben is szükség van kikapcsolódásra.

A zöld háttér kísérletleírásokat tartalmaz.

Ezeknek a kísérleteknek a többsége a háztartásban is megtalálható vagy könnyen beszerezhető anyagokkal végezhető el. Akár otthon is. Némelyiknek a család is örülni fog: kenyérsütés, kandírozott narancshéj készítése, nyálas liszt összekeverése betadinnal... Jó, utóbbinak talán nem annyira. Ezek a kísérletek ugyanakkor nagyon hasznosak lesznek a tananyag megértéséhez is. Kísérletezni jó!

A leckék végén is találsz kérdéseket és feladatokat. Ezeket azért érdemes megválaszolni, illetve megoldani, mert így tudod ellenőrizni, hogy sikerült-e elsajátítanod a tananyagot.

A nagy fejezeteket összefoglalás, illetve projektfeladat zárja. A projektfeladat többnyire olyasféle feladatot jelent, amihez hosszabb idő, némi utánanézés, esetleg bemutató készítése szükséges. Megéri belevágni ezekbe, mert együtt dolgozhatsz a barátaiddal, osztálytársaidal, és együtt elmélyedhettek egy-egy olyan témában, amiről előtte tanultatok.

Kívánom, hogy sok örömet lelj a tanulásban, a felfedezésben!

Zagyai Péter